

Anmälan mot Inspektionen för vård och omsorg (IVO) om jäv, bl.a. på grund av kontakter på Facebook

Beslutet i korthet: I en anmälan till JO gjorde klaganden gällande att en inspektör vid IVO varit jävig vid handläggningen av ett tillsynsärende som gällde hälso- och sjukvården. Myndigheter ska i sin verksamhet iaktta saklighet och opartiskhet (1 kap. 9 § regeringsformen). Den som ska handlägga ett ärende är jävig bl.a. om det finns någon särskild omständighet som är ägnad att rubba förtroendet för hans eller hennes opartiskhet i ärendet.

JO anser att det förhållandet att inspektören under 1990-talet och början av 2000-talet var chef över en av de anmälda personerna och att de därefter har haft sporadisk arbetsrelaterad kontakt samt en begränsad kontakt på Facebook inte har medfört att inspektören var jävig vid handläggningen av tillsynsärendet.

JO tillägger: Det är en utgångspunkt att kraven på oberoende och opartiskhet ska uppfyllas med viss marginal. Inte minst när det gäller sådan verksamhet som tillsyn kan det därför vara lämpligt, om det är praktiskt möjligt, att en tjänsteman som upptäcker att det finns någon omständighet som kan påverka förtroendet för hans eller hennes opartiskhet i ärendet lämnar över ärendet till en kollega, även om omständigheten inte är av så kvalificerat slag att det är fråga om jäv.

Anmälan

I en anmälan till JO framförde AA klagomål mot IVO och BB, som är inspektör vid IVO. AA anförde bl.a. följande:

BB var jävig vid handläggningen av en anmälan till IVO som gällde fel i vården inom psykiatri i Region Skåne. Anmälan riktades dels mot vårdgivaren Region Skåne, dels mot viss hälso- och sjukvårdspersonal. En av de personer som anmäldes var områdeschefen CC, verksamhetsområde Malmö inom Psykiatri Skåne. När anmälaren fick del av IVO:s utredning saknades en eller flera sidor i den bilaga som innehöll yttrandet från CC. Anmälaren påpekade vid flera tillfällen detta för BB, som dock vägrade att skicka det som saknades. Det föranledde anmälaren och AA att göra efterforskningar. I samband med det uppmärksammade de att CC och BB var vänner på Facebook. BB och CC har en nära vänskapsrelation, vilket medförde att BB var jävig vid handläggningen av ärendet hos IVO.

Till anmälan fogades bl.a. ett utdrag från Facebook med kommentarer till ett inlägg som verkar ha gjorts av CC. Innehållet i det ursprungliga inlägget framgick inte av anmälan. Kommentarer till inlägget hade följande lydelse:

BB: Vad gör du där?

CC: Skall på konsert i Oslo! Sök DD på Spotify och njut!!!

CC: Förresten åker till Bp första maj, är ni där då?

BB: Nä, vi åker dit i slutet av månaden (man måste ha en områdeschefslön för att ha råd att åka dit första maj ;))

CC: Är ni där mellan 1-5/5? Lönen är många gråa hår och svarta påsar som mer liknar säckar runt ögonen!

BB: Nä vi åker dit den 26 maj, tror jag. Vi stannar i 17 dagar.

[---]

BB: Förresten kan väl du inte ha gråa hår och svarta påsar, du som är evigt ung

Utredning

IVO uppmanades att yttra sig över anmälan till JO. I sitt yttrande anförde IVO huvudsakligen följande:

IVO:s utredning

Tillämpliga bestämmelser m.m.

7 kap. 10-18 §§ patientsäkerhetslagen (2010:659), PSL

11 och 12 §§ förvaltningslagen (1986:223), FL

Av 11 § 5 FL framgår att den som ska handlägga ett ärende är jävig om det i övrigt finns någon särskild omständighet som är ägnad att rubba förtroendet till hans opartiskhet i ärendet. I förarbetena till den tidigare gällande förvaltningslagen (prop. 1971:30 s. 343 och 356) nämns som exempel på fall som bör bedömas enligt generalklausulen att någon är uppenbar vän eller ovän med den som är part eller intressent i ärendet. Den som är jävig får inte handlägga ärendet (12 § FL).

Internremiss

Med anledning av JO:s remiss har underlag inhämtats från den tillsynsenhet, Avdelning syd, som handlagt ärendet. Berörd befattningshavare har givits tillfälle att lämna synpunkter.

Handläggningen hos IVO

Den aktuella anmälan om fel i vården inkom till IVO den 3 april 2013. Av anmälan framgick bland annat att patienten utsatts för livsfara genom bristande vård och behandling, att samordning av vården saknades, att patienten inte fick vara delaktig i sin vård och att det fanns brister i medicinerings, vårdplan och uppföljning.

Under ärendets handläggning har det förekommit 3-5 telefonsamtal mellan handläggaren BB och anmälaren (ej densamme som [AA]). BB har vid flera tillfällen informerat om IVO:s handläggning. Samtliga handlingar i ärendet och förslag till beslut har kommunicerats med anmälaren, som framfört synpunkter.

Av IVO:s beslut av den 7 april 2014 framgår att kontinuiteten i patientens vård och informationen till patienten varit bristfällig. IVO fann även att patienten inte fått individuellt anpassad information angående innehåll och mål med behandlingen, och att vårdplan saknades. Verksamheten fick även kritik för att planerade undersökningar tog oacceptabelt lång tid att genomföra.

IVO:s bedömning

Under handläggningen av ärendet har alla handlingar kommunicerats med anmälaren, som framfört synpunkter. Det har före anmälan till JO inte framförts att det skulle ha saknats en sida i yttrandet från CC, varför BB saknat kännedom om detta.

[AA] har gjort gällande att jäv föreligger genom att BB och den berörda områdeschefen i klagomålsärendet, CC, har en nära vänskapsrelation.

BB har under 1990-talet och början av 2000-talet arbetat som bland annat verksamhetschef inom psykiatri i Malmö och då under cirka tio år tjänstgjort som chef över CC. BB och CC umgås inte privat. Det har dock i mitten av 2000-talet vid enstaka tillfällen förekommit att de i sällskap med andra kollegor träffats på en "after work". Då båda arbetar med psykiatrirådgivning, händer det att de ibland träffas på saksamrådeskonferenser och liknande. Att de träffas beror enbart på arbetsrelaterade omständigheter, och deras kontakt är och har varit som kollegor och inte som vänner. Sedan BB år 2008 började arbeta vid Socialstyrelsen har de med undantag av enstaka arbetsrelaterade tillfällen endast haft kontakt via Facebook.

Att vara "vän" på Facebook innebär inte nödvändigtvis detsamma som att vara vänner i traditionell mening. BBs och CC:s Facebook-relation inskränker sig till utbyte av kommentarer av den art och omfattning som bifogats anmälan till JO. Några djupare konversationer eller samtal förekommer inte. Då BB och CC inte heller i övrigt har någon form av privat umgänge, finner IVO att den kontakt som föreligger mellan BB och CC inte utgör jäv.

Mot bakgrund av vad som ovan framförts finner IVO att ärendet handlagts på ett korrekt sätt.

AA fick tillfälle att yttra sig över IVO:s yttrande. Han anförde bl.a. följande:

Den person som gjorde anmälan till IVO blev inte informerad om att BB tidigare hade varit chef över CC. BB hade kunnat informera anmälaren om det i samband med att han inledningsvis tog telefonkontakt med anmälaren. BB borde också ha erbjudit anmälaren möjlighet att byta handläggare. Anmälaren, som är journalist, har frågat runt i den arbetsgrupp som både CC och BB tillhörde när den sistnämnde var verksamhetschef. Dessa tidigare arbetskamrater har berättat om såväl gemensamma semestrar som middagar där både CC och BB deltagit.

Bedömning**Frågan om jäv**

Genom utredningen har bl.a. följande kommit fram. Inspektören BB var föredragande i ett ärende vid IVO där CC och flera andra tjänstemän hade anmälts för fel i vården av en patient. BB var under 1990-talet och början av 2000-talet verksamhetschef inom psykiatri i Malmö och var då under cirka tio års tid chef över CC. AA har gjort gällande att BB och CC är nära vänner. IVO har angett att de har och har haft kontakt som kollegor och inte som vänner. Enligt IVO har det sedan mitten på 2000-talet främst varit fråga om att de har träffats vid enstaka arbetsrelaterade tillfällen, t.ex. konferenser. Därutöver har de, enligt IVO, bara haft begränsad kontakt via Facebook och i det sammanhanget endast utbytt kommentarer av den art och omfattning som framgår av skärmdumpen från Facebook.

Det grundläggande kravet på att myndigheter i sin verksamhet ska iaktta saklighet och opartiskhet framgår av 1 kap. 9 § regeringsformen. Vid IVO:s

ärendehandläggning tillämpas jävsreglerna i 11 § förvaltningslagen (1986:223). Punkterna 1–4 innehåller en uppräknning av faktiska omständigheter, bl.a. släktskap, som medför att en handläggare är jävig i ett ärende. Punkt 5 innehåller en allmänt hållen bestämmelse som anger att den som ska handlägga ett ärende är jävig om det *i övrigt finns någon särskild omständighet som är ägnad att rubba förtroendet till hans opartiskhet i ärendet* (s.k. delikatessjäv). Det är den sistnämnda regeln som nu är aktuell.

Det krävs inte att handläggaren rent faktiskt har brustit i kraven på opartiskhet och objektivitet för att det ska vara fråga om jäv. Det är tillräckligt att det med ett objektivt betraktelsesätt finns någon omständighet som rubbar förtroendet för handläggaren.

Den som är jävig får inte handlägga ärendet. Han eller hon får dock vidta åtgärder som inte någon annan kan vidta utan olägligt uppskov. Den som känner till en omständighet som kan antas utgöra jäv mot honom eller henne ska självmant ge det till känna (12 § förvaltningslagen). Bestämmelsen innebär att tjänstemannen ska anmäla omständigheten till myndigheten (se bl.a. Hellners & Malmqvist, Förvaltningslagen [17 mars 2015, Zeteo], kommentaren till 12 §).

Som framgått gäller jävsreglerna *den som ska handlägga ett ärende*. Med det avses inte bara beslutsfattare utan alla som ska ta sådan befattning med ärendet att han eller hon kan tänkas inverka på utgången (se bl.a. den ovannämnda kommentaren till 11 § förvaltningslagen). BB beredde ärendet och föredrog det för beslutsfattaren inför avgörandet. Hans befattning med ärendet var sådan att han kan tänkas ha inverkat på utgången. Han ingick därmed i den personkrets som omfattas av jävsreglerna.

Det ska därför prövas om det fanns någon särskild omständighet som var ägnad att rubba förtroendet till BB:s opartiskhet i ärendet. Uttrycket *särskild* markerar att det krävs något mera påtagligt för att omständigheten ska vara av sådant slag. Som ett typiskt exempel kan nämnas att en tjänsteman är nära vän eller har en djup konflikt med en part i ett ärende. Andra fall där det kan vara fråga om jäv är när en tjänsteman står i ett påtagligt beroendeförhållande till en part, t.ex. för att parten är hans överordnade. Däremot är det inte nödvändigtvis fråga om jäv i de fall där parten är underställd handläggaren. Det är inte möjligt att uttömmande ange alla de situationer där delikatessjäv kan förekomma. En samlad bedömning av alla omständigheter måste göras i varje enskilt fall. (Se bl.a. den ovannämnda kommentaren till 11 § förvaltningslagen, prop 1971:30 s. 343 och JO 2002/03 s. 252, dnr 3159-1999.)

Det är inte utrett att BB och CC är närmare bekanta än vad IVO har angett. Att BB under 1990-talet och början av 2000-talet var chef över CC och att de därefter har haft sporadisk arbetsrelaterad kontakt samt en begränsad kontakt via Facebook utgör enligt min mening inte sådana särskilda omständigheter som enligt 11 §

förvaltningslagen är ägnade att rubba förtroendet för BBs opartiskhet i ärendet. BB var därför inte jävig vid handläggningen av anmälan till IVO.

Jag vill dock tillägga följande. Jävsreglernas syfte är att förhindra misstankar om bristande opartiskhet och ovidkommande hänsyn. Det är en utgångspunkt att kraven på oberoende och opartiskhet ska uppfyllas med viss marginal (jfr NJA 2014 s. 482 om domarjäv). Inte minst när det gäller en sådan verksamhet som tillsyn kan det därför vara lämpligt, om det är praktiskt möjligt, att en tjänsteman som upptäcker att det finns någon omständighet som kan påverka förtroendet för hans eller hennes opartiskhet lämnar över ett ärende till en kollega, även om omständigheten inte är av så kvalificerat slag att det är fråga om jäv.

Övrigt

AA har uppgett att anmälaren i IVO-ärendet vid flera tillfällen påpekade för BB att det saknades en eller flera sidor i den bilaga som innehöll CC:s yttrande, men att BB vägrade att skicka det som saknades. Enligt IVO har det före JO-anmälan inte framförts att det skulle ha saknats en sida i yttrandet från CC. Ord står alltså mot ord. Jag bedömer det inte som sannolikt att ytterligare utredningsåtgärder skulle bringa klarhet i vad som har hänt. Inte heller i denna del har jag därför underlag för att kritisera IVO:s handläggning.

Ärendet avslutas.